

Syntactic versus lexical therapy for anomia in acquired aphasia: differential effects on narrative and conversation

Ruth Herbert, Emma Gregory and Wendy Best

In: *International Journal of Language & Communication Disorders*. Maart-april 2014. Vol. 49, No 2. Blz. 162-173

Aanleiding

Bijna alle afasiepatiënten hebben in meer of mindere mate last van woordvindingsstoornissen. Dit beïnvloedt het spreken zowel in de alledaagse communicatie, als in testsituaties. Er is eerder wel onderzoek gedaan naar de behandeling van deze woordvindingsstoornissen, maar dit betrof altijd op zichzelf staande zelfstandig naamwoorden. Zowel semantische als fonologische oefeningen bleken effectief (lexicale therapie) (Wisnburn en Mahony, 2009). Dit zegt echter nog niets over het effect van de behandeling op de alledaagse communicatie. Dit effect op de spontane taal is daarom in 2012 door Herbert *et al* onderzocht. Hiervoor gebruikten zij noun syntax therapy, waarna een toename in het aantal lidwoord met zelfstandig naamwoordconstructies bij verteltaken zichtbaar was.

In deze case study wordt een therapie uitgevoerd bij cliënt MH beschreven die deze kloof zou kunnen overbruggen, door zelfstandig naamwoorden te trainen in naamwoordzinnen met lidwoorden.

Methode en procedure

De effecten van lexicale therapie op het gebruik van zelfstandig naamwoordconstructies met lidwoorden zijn vergeleken met de effecten van noun syntaxtherapie bij de behandeling van één proefpersoon. Gemeten zijn de effecten op conversatie en de Assepoester-verteltaak.

Proefpersoon

MH is een 70-jarige Engelstalige rechtshandige dame, 6 jaar post onset na een ICVA. Ze heeft een niet-vloeiende afasie met ernstige woordvindingsstoornissen. Herbert *et al* nemen aan dat deze worden veroorzaakt door een licht gestoorde semantiek, een forse stoornis op

lemmaniveau en lichte fonologische outputproblemen. Er is daarnaast een stoornis in de productie van lidwoorden, maar de lexicale syntactische informatie lijkt nog wel aanwezig.

Design

De behandeling is in vier stadia verdeeld:

- Onderzoek (taalonderzoek om het beginstadium vast te leggen)
- Lexicale therapie (met onder andere fonologisch cue) (6 weken)
- Noun syntax therapie (combinaties van lidwoord en zelfstandig naamwoord) (6 weken)
- Periode zonder interventie (6 weken)

Tussen de stadia werd steeds een taalonderzoek afgenomen. Dit bestond uit:

- Benoemtaak (80 items). Elke respons binnen 20 seconden werd gescoord),
- Assepoester-verteltaak (sprookje navertellen aan de hand van afbeeldingen). Het gesprek duurde 15 minuten, de middelste 5 minuten werden gescoord. Totaal aantal woorden, aantal zelfstandig naamwoorden (mèt parafasieën), TT voor zelfstandig naamwoorden, aantal lidwoorden,
- Een spontane taalanalyse. Zie voor een uitgebreide scoringsbeschrijving het artikel zelf.
- Een aantal controletaken (CAT), en non-woorden herhalen om te zien of er ook een algemene verbetering te zien was.

In totaal werden er vijf taalonderzoeken afgenomen. 40 van de 80 items van de benoemtaak werden gebruikt tijdens de behandelingen.

Resultaten

Er werd een verbeterd benoemen van geoefende items gemeten na zowel lexicale therapie als na de noun syntaxtherapie. Lexicale therapie had verder geen impact op het benoemen bij conversatie en vertellen, terwijl noun syntaxtherapie juist leidde tot een hogere productie van zelfstandig naamwoorden, vooral in de context van lidwoord- met zelfstandig-naamwoordconstructies.

De resultaten ondersteunen de hypothese dat sommigen afatici in conversaties en verteltaken meer baat kunnen hebben bij noun syntax therapie dan bij lexicale therapie door zelfstandig naamwoorden in een syntactische context te gebruiken.

Discussie/ conclusie

Zoals al eerder is aangetoond leidde lexicale therapie zoals verwacht alleen tot een verbetering van het benoemen van geoefende woorden. Dit komt overeen met bevindingen van andere onderzoeken. Voor een goede transfer van woordvinding in de spontane taal is dus meer nodig dan alleen lexicale therapie, zo lijkt het.

Voor de noun syntax therapie verwachtten de onderzoekers juist, dat zowel getrainde als ongetrainde naamwoorden met lidwoordconstructies beter benoemd zouden worden. Dit bleef redelijk overeind: zelfstandig naamwoorden geoefend tijdens de therapie verbeterden, hoewel niet in die mate van lexicale therapie. Bij het navertellen kwamen meer (verschillende) zelfstandig naamwoorden en ook meer woordgroepen met lidwoorden en zelfstandig naamwoorden voor. In een spontaan gesprek was dit echter niet merkbaar.

MH's toegang tot lidwoorden met zelfstandig naamwoorden lijkt verbeterd ten gevolge van de noun syntax therapie, omdat dit alleen hierna een verschil in haar naamwoordzinnen te zien was.

Er was geen verbetering bij de ongetrainde woorden. Dit zou wellicht veroorzaakt kunnen worden doordat deze zonder lidwoordproductie werden aangeboden. In de toekomst kan dit wellicht verder onderzocht worden, door daar ook naamwoordzinnen met lidwoorden aan te bieden.

Dat lexicale therapie leidde tot een grotere verbetering van getrainde woorden (23%) ten opzichte van noun-syntaxtherapie (18%) zou kunnen komen door het ontwerp van de test. Alle woorden waren nieuw tijdens de lexicale therapie, en hadden misschien al een plafond bereikt bij de noun syntax therapie.

Er zouden twee mechanismen zijn die gebruikt worden tijdens de noun syntax therapie. De eerste theorie (o.a. Caramazza, 1997) gaat van het mechanisme uit dat een woord op twee niveaus wordt geactiveerd; lexicaal en fonologisch, waardoor getrainde woorden sneller worden geactiveerd. Deze theorie overlapt met die van de lexicale therapie. Het tweede mechanisme bij de noun syntax therapie heeft als basis, dat lexicale syntaxis alleen wordt geactiveerd, wanneer dit vereist wordt in de productie (Schriefers, 1993). In tegenstelling tot bij de noun syntax therapie zal lexicale therapie daarom nooit leiden tot een verbetering van de lexicale syntaxis.

Tot slot zou een mechanisme kunnen zijn, dat MH zichzelf cue't door het noemen van het lidwoord. Hiertegen pleit dat zij bij het testen steeds zeer

weinig kennis van lidwoorden liet zien. Misschien dat andere proefpersonen dit wel gebruikt zouden hebben.

Conclusie

Lexicale therapie leidt tot vooral verbeteringen in geïsoleerde zelfstandig naamwoorden en is een effectieve vorm van therapie. Dit leidt echter niet snel tot een verbetering van de woordvinding in spontane taal, wanneer afasiepatiënten lexicaal-syntactische problemen hebben.

Meer onderzoek in de toekomst is nodig met meer verschillende soorten woordvindingsstoornissen en verschillende ernstgraden in lexicale syntaxis om het effect van deze therapievorm verder uit te diepen.

Maike Haenen